

A PÁNEURÓPAI PIKNIK 25. ÉVFORDULÓJA

NEMZETKÖZI KONFERENCIÁK SOPRONBAN, 2014. AUGUSZTUS 18–19.

Augusztus 19-én ünnepeltük a Páneurópai Piknik 25. évfordulóját – egy olyan történelmi eseményt, mely a második világháború óta Európa történelmének legnagyobb horderejű változásához járult hozzá. Az osztrák-magyar határhoz közeli béketüntetések az események olyan láncolatát indították el, mely végső soron a berlini fal és Európa-szerte a vasfüggöny lebontásához vezetett. Az augusztus 18-án és 19-én megrendezett nemzetközi konferenciasorozat és az ahhoz kapcsolódó programok erre az eseményre emlékeztek. A rendezvényt a Konrad-Adenauer-Stiftung, az Antall József Tudásközpont, a Polgári Magyarországért Alapítvány, a Páneurópai Piknik '89 Alapítvány és Sopron Megyei Jogú Város szervezte.

A PÁNEURÓPAI PIKNIK 25. ÉVFORDULÓJA – KAPU A SZABAD EURÓPA FELÉ

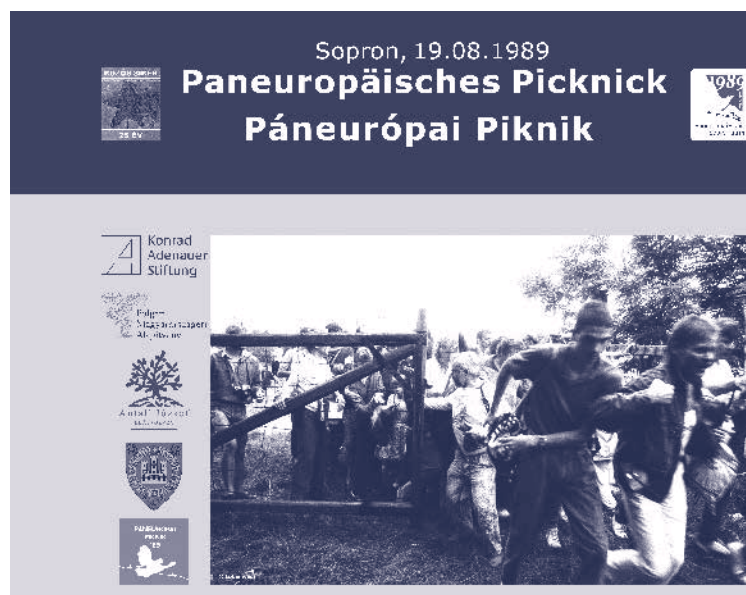
A kétnapos konferenciát a szervezők és Sopron város képviselői nyitották meg rövid **köszöntőkkel**.

Sopron város képviseletében a konferencia vendéglátója, **Dr. Fodor Tamás** polgármester mondta el az első köszöntőbeszédet, melyben nemcsak arra a számos, Páneurópai Piknikkel foglalkozó korábbi konferenciára és megemlékezésre hívta fel a figyelmet, melynek Sopron szolgálhatott helyszínül, hanem az őt követő felszólalókhoz hasonlóan kiemelte a Páneurópai Piknik történelmi jelentőségét is. Nem lehetünk eléggé hálásak azért, hogy a mai napon a Páneurópai Piknik 25. évfordulóját ünnepelhetjük, hiszen „ekkor ment végbe a kontinens politikai-stratégiai szempontok szerint szétválasztó – bár időközben meglehetősen >>elrozsásodott<< – vasfüggöny leomlása, illetve lebontása”. A polgármester szerint Európa történelmében egyedülálló, hogy mindez békésen ment végbe. Sopron polgármestere a fordulat másik sajátosságát abban látja, hogy az események kiteljesítésében milyen jelentős szerepet játszottak a civil szerveződések, így „különböző országok egymással kapcsolatot találó és szót értő állampolgárai váltak

történelemalkító tényezővé”. Köszönetet mondott az ismert és ismeretlen személyeknek, akik közül néhányan már nem lehetnek közöttünk, amiért nekik köszönhetően immár 25. alkalommal ünnepelhetjük Németország és Európa szabadságát.

Dr. Magas László, a Páneurópai Piknik '89 Alapítvány elnöke, a soproni polgármesterhez hasonlóan a Páneurópai Piknik Európa számára különleges történelmi jelentőségét hangsúlyozta. A Piknik egyik egykori szervezőjeként ugyanakkor arra is rámutatott, hogy mennyire fontos megőrizni a történelmi hűséget. Évekkel később ugyanis, amikor kiderült, hogy az esemény történelmi jelentőséggel bír, hirtelen számos különböző, részben egymásnak ellentmondó személyes beszámoló jelent meg. „Ilyen helyzetben nehéz az igazságot kihámozni” – jelentette ki Magas. Hangsúlyozta, hogy éppen ezért olyan fontos, hogy fiatal történészek is részt vegyenek az akkori események további tényfeltárában és a történelmi emlék megőrzésében.

Antall Péter, az Antall József Tudásközpont igazgatója és az 1989 utáni első, szabadon választott magyar mi-





IDÉZET DR. FODOR TAMÁSTÓL:

„A történetek jelentőségét növeli, hogy ilyen horderejű változások – az európai történelem megfigyelhető >>algoritmusa<< szerint – korábban vérrel és vassal következtek be. Aligha becsülhető eléggé, hogy a kontinens történelmének legutóbbi gyökeres fordulata ezúttal lényegében békésen, háborús konfliktustól mentesen zajlott.”

niszterelnök, a néhai Antall József fia is köszöntötte a megjelenteket. 1989-ben Antall Péter a Magyar Távírási Irodának dolgozott mint fotóriporter, így a fordulatot és a nagy politikai eseményeket nemcsak hogy testközelből élhette meg, de az utókor számára készült fényképeken is rögzítette. Dokumentálta így Nagy Imre újratemetését, a szovjet csapatok kivonulását, vagy éppen a román forradalom eseményeit. Amikor manapság a rendszerváltozás turbulens napjaira visszaemlékezik, akkor elmondása szerint mindenekelőtt az jut eszébe, amit érezni lehetett, azaz, hogy: „forrongott a hangulat”. Díszvendégként a közönség sorai-
ban ült dr. Antall Józsefné is.

Frank Spengler, a Konrad-Adenauer-Stiftung magyarországi képviselővezetője is köszöntötte a résztvevőket az évforduló alkalmából rendezett konferencián. Hangsúlyozta a Páneurópai Piknik kiemelkedő jelentőségét a németek számára, hiszen több mint hatszáz egykori kelet-német polgárnak sikerült itt a menekülés a „létező szocializmusból”. Spengler rámutatott arra, hogy „ez jelentős lépés volt a német újraegyesítés irányába és sokaknak jelentette a kaput a szabadság felé”. Elmondta azt is, hogy a Németország és Magyarország közötti különleges kötődést az is jól tükrözi, hogy az évforduló alkalmából szervezett rendezvényen a német politika számos

képviselője jelent meg, de ugyanígy sokan eljöttek az egykori események átélői közül, a magyarok baráti köreiből és a magyarokkal szimpatizáló érdeklődők közül is. Frank Spengler köszönetét fejezte ki mindazoknak, akik lehetővé tették, hogy „honfitársaim közül akkor oly sokan békésen kelhessenek át a határon”. Köszönetet mondott többek között az esemény több ötletgazdáját és kezdeményezőjét tömörítő Páneurópai Piknik '89 Alapítványnak, a Máltai Szeretetszolgálatnak, melyet Kozma Imre atya, a Szeretetszolgálat vezetője képviselt a konferencián, továbbá a Páneurópai Piknik egykori védnökeinek, néhai Habsburg Ottó volt európai parlamenti képviselőnek és Pozsgay Imrének, valamint az 1989-es rendszerváltó év magyar miniszterelnökének, Németh Miklósnak, akit 2014 júniusában Tübingenben Point-Alpha-díjjal tüntettek ki a német egyesítésben és így Európa egyesítésében játszott történelmi szerepéért. Végezetül Frank Spengler arra figyelmeztetett, hogy az európaiak számára szabadságot hozó számos áldozat után még fontosabb elköteleznünk magunkat Európában a demokratikus fejlődés és a felelős emlékezetkultúra megteremtése mellett. „Nemcsak azért emlékezünk meg a határáttörésről, hogy köszönetet mondjunk az ezt lehetővé tevőknek, hanem azért is, hogy a totalitárius rendszerekről szerzett közös tapasztalataink tanulságát



átadhassuk a fiatalabb nemzedékeknek” – hívta fel a figyelmet Frank Spengler.

A szervezők köszöntőt követően **Dr. Gulyás Gergely** országgyűlési képviselő, a Magyar Országgyűlés alelnöke mondott köszöntőbeszédet. Emlékeztetett a jaltai konferencia utáni világrend igazságtalanságára, amikor is vasfüggöny szelte ketté öreg kontinensünket. „Azoknak, akik a szerencsés oldalra kerültek, jólét, szabadság és demokrácia jutott osztályrészül, azoknak azonban, akik a vasfüggöny szerencsétlenebbik oldalán találták viszont magukat, diktatúra, szabadságuk elvesztése és szenvedés jutott.” A Páneurópai Piknikkel itt, Sopronban ugyanakkor megtörtént az a lépés, amely nagymértékben hozzájárult ahhoz, hogy ma egyesített Európáról beszélhetünk. A Páneurópai Piknik nemcsak azokat segítette szabadsághoz, akik azon a bizonyos nevezetes napon átlépték a határt, hanem egész Európát. Gulyás egyúttal arra hívta fel a figyelmet, hogy a Piknik eszméjéhez csak akkor maradhatunk hűek, ha ezzel a szabadsággal mindannyian élünk is.

A konferenciát **Hildigund Neubert**, a Tübingiai Miniszterelnökség államtitkára, a Konrad-Adenauer-Stiftung elnökhelyettese nyitotta meg. Megnyitó beszédében elsősorban rendkívüli hálójának adott hangot a magyarok bátor fellépéséért, amiért, mint arra felhívta a figyelmet, „az akkori kormány ki merte próbálni, hogy vajon valóban érvényét veszítette-e a Breznsyev-doktrína, mely szerint a szovjet befolyási övezetben nem valósulhat meg a szocializmustól eltérő társadalmi berendezkedés”. Neubert ugyanis arra mutatott rá, hogy itt „szakítottak lyukat a vasfüggönyön – hónapokkal azelőtt, hogy Berlinben a berlini falat lebontók munkához láttak volna”. Annak érdekében, hogy ezen események jelentőségét fel lehessen mérni, emlékeztetett a kommunista uralom alatt lévő országokban élők elviselhetetlen helyzetére és arra, hogy mit jelentett a vasfüggöny sokak számára: „A határ egy halálsáv volt, és a kommunisták



nem kímélték alattvalóik életét, ha a hatalmukról volt szó”. Csak a berlini falnál és az egykori belnémet határ mentén több mint ezer menekült vesztette életét. Az utolsó közülük még 1989 februárjában is. Neubert asszony, aki egykor az NDK-s ellenzéki körökhöz tartozott, beszédét több helyen is személyes visszaemlékezésekkel tarkította.

A magyarok német egyesítésben játszott különleges szerepén túl azt is kiemelte, hogy Magyarország az európai eszmét is előmozdította. „Magyarország akkor Európa mellett döntött” – állapította meg Hildigund Neubert. Ezzel összefüggésben utalt Magyarország uniós tagságának tízéves évfordulójára is. Tekintettel arra, mivel járult hozzá a szabadságtörténethez, Magyarország ma is Európa elválaszthatatlan részét képezi. Beszédének végén a tübingiai államtitkár asszony ugyanakkor arra is emlékeztetett, milyen fontos az európai államok közötti kapcsolat erősítése és az együttműködés fokozása. Neubert hangot adott annak, hogy a Magyarország és Tübingia között lévő szoros kulturális és történelmi kötelékekre épülő különleges kapcsolatot szeretnék a jövőben is ápolni és tovább mélyíteni.



Antall Péter, az Antall József Tudásközpont igazgatója és Frank Spengler, a Konrad-Adenauer-Stiftung magyarországi képviselővezetője.

IDÉZET HILDIGUND NEUBERTTŐL:

„A Magyarországon keresztül nyugatra való kiutazás sok NDK-s számára a bélyék levetését jelentette; a szabadság érzésének megízlelését; menekülést a kommunista rezsim állóvizéből. E tekintetben pedig a vasfüggöny felnyitására alig lehet szimbolikusabb helyet találni, mint amilyen Sopron.”



I. PANEL – 25 ÉV MÚLTÁN: MI IS TÖRTÉNT VALÓJÁBAN?

A konferencia első panelje az 1989. augusztus 19-e körüli események újbóli megvitatására teremtett lehetőséget, valamint arra, hogy azokat a kortanúk beszámolóí alapján történelmi kontextusba lehessen helyezni. A meghívott vendégek között olyanok is szerepeltek, mint Filep Mária, a Páneurópai Piknik társkezdőmunkálója, vagy Nagy László, a Páneurópai Piknik '89 Alapítvány titkára, akik aktívan hozzájárultak ahhoz, hogy létrejöhesse a Páneurópai Piknik. Beszámoltak élményeikről az augusztus 19-i eseményeket közvetlen közelről átélt tanúk is, így Bella Árpád nyugalmazott alezredes is, aki aznap határőr szolgálatot teljesített, és a Páneurópai Pikniken résztvevő osztrák Alexander Wind. További megvilágítással színesítette a beszélgetést Kozma Imre atya, a Máltai Szeretetszolgálat vezetője, aki 1989-ben zugligeti plébániáján számos menekültet szállásolt el. Dr. Andrassy Gábor, a Magyar Páneurópa Unió elnöke méltatta Habsburg Ottó szerepét az eseményekben.

A beszélgetést **Kurucz Gyula** író, szerkesztő és műfordító vezette. A rendezvény adta kereteken belül Kurucz Gyula felsorolta a Páneurópai Piknik eseményeinek történelmi kontextusba helyezéséhez szükséges legfontosabb történelmi eseményeket. Megemlítette

Gorbacsov megválasztását a Szovjetunióban és azt, hogy 1988 novemberében Gorbacsov kimondta a Brezsnjev-doktrína érvénytelenségét. Emlékeztetett továbbá arra, hogy 1989 márciusában Magyarország csatlakozott a menekültek helyzetére vonatkozó Genfi Egyezményhez, mely Kurucz kifejtése szerint lehetőséget biztosított arra, hogy ki lehessen kerülni a Varsói Szerződés tagállamaival kötött kétoldalú szerződéseket, amelyek előírták a szocialista államokból érkező menekültek kiadatását. Hozzátette, hogy amikor 1989 májusában Németh Miklós akkori miniszterelnök bejelentette a műszaki határzár lebontásának tényleges megkezdését, elindult az a hihetetlen népvándorlás, melynek oly sok NDK-állampolgár is részese volt.





Dr. Magas László, a Páneurópai Piknik '89 Alapítvány elnöke.

A panel első felszólalójaként **Kozma Imre** atya számolt be élményeiről, akit a német menekültek megsegítésében szerzett érdemeiért többször is méltattak. A rendszerváltozás történelmi eseményeivel kapcsolatban a határok különleges jelentőségéről beszélt. Elmondta, hogy nemcsak fizikai és szögesdróttal övezett határok választották el a Nyugat-Európában és a keleti blokkban élőket egymástól, hanem léteztek emberek között húzódo határok is. Éppen ennek az emberek között lévő határnak az átlépését élhették meg azok a kelet-német menekültek, akik Magyarországon segítségért folyamodtak és azt meg is kapták. Kozma atya beszédének végén külön méltatta Csilla von Boeselager bárónő szerepét, aki a magyar Máltai Szeretetszolgálat társalapítójaként lehetővé tette a németek és a magyarok egymásra találását.



„Az emberek igazi esélye a másikkban rejlik” – jelentette ki Kozma Imre atya.

Arról, hogy Debrecenben hogyan született meg a piknikhez vezető ötlet, először **Filep Mária** mesélt a résztvevőknek, aki a debreceni MDF tagjaként tevélegesen részt vett a Páneurópai Piknik szervezésében. Mint elmondta, Debrecen román határhoz való közelsége miatt az ottaniak különösen érzékenyek voltak a témával kapcsolatban. Emlékeztetett arra,



*Filep Mária:
„Szükségünk lenne manapság egy második Páneurópai Piknikre.”*

hogy miközben az ország nyugati felén a határt bontották, a keleti felén a határőrzés még szigorodott is. Több olyan eseményt is felsorolt, melyek táptalajul szolgáltak a Páneurópai Piknik ötletéhez. Először is az 1956-os forradalom mártírjainak gyászszertartását Budapesten, a Hősök terén. Felsorolt továbbá két olyan rendezvényt, melyek akkoriban kifejezetten iránymutatóak voltak: a Sorsközösség tábor programját, melyet ugyan 1989 júniusában állítottak össze, de amely már előrejelezte Jugoszlávia és az egész keleti blokk összeomlását. Továbbá Habsburg Ottó, a német CSU európai parlamenti képviselőjének debreceni előadását, melyben egy új, határok nélküli Európáról beszélt. Filep Mária elmesélte, hogy az előadást követően Mészáros Ferenc állt elő azzal az ötlettel, hogy pikniket szervezzenek az osztrák-magyar határon, ahol Európa jövőjét vitathatná meg. Hozzátette, hogy így született meg egyik napról a másikra a Páneurópai Piknik ötlete.

Előadásában a Piknik történetét egy ház építéséhez hasonlította, amelynél először is szükség van egy masszív alapzatra, amelyre fel lehet húzni a falakat és amelyre fel lehet tenni a tetőt. Elmondta, hogy „alapzatnak” szerencsés módon sikerült megnyer-

Az első kerekasztal-beszélgetésben az 1989-es események tevőleges résztvevői és kortanúi emlékeztek vissza a Páneurópai Piknikkel kapcsolatos eseményekre.



ni Pozsgay Imrét és Habsburg Ottót a rendezvény védnökeinek. A „falakat” testesítette meg egyrészt a Sorsközösség tábor, ahol az ellenzékét készítették fel, másrészt az átfogó kommunikációs munka. Hangsúlyozta a média kiemelkedő szerepét, mely Európa-szerte gondoskodott arról, hogy a rendezvény híre minél több helyre eljusson. A házhoz a „tetőt” pedig a magyar történelemben „a hűség városaként” bevonult Sopron adta. Miután már állt a ház, a bokrétát a Páneurópai Piknikre áramló NDK-állampolgárok tették fel. Filep Mária azzal a figyelmeztetéssel zárta beszédét, hogy a geopolitikai válságra tekintettel lehet, hogy Európának hamarosan egy második Páneurópai Piknikre lenne szüksége.

A Habsburg Ottó által betöltött különleges szerepről **Dr. Andrásy Gábor**, a Magyar Páneurópa Unió elnöke beszélt. Bevezetőjében ismertette az utolsó magyar király fiának önéletrajzát. Az első világháborút és az Osztrák-Magyar Monarchia szétesését követően az egykori császári családnak külföldre kellett menekülnie. Habsburg Ottó először Németországban tartózkodott, ahol átélte a nemzetiszocializmus felemelkedését és Ausztria Harmadik Birodalomhoz való

csatolását, majd áttelepült Belgiumba és később az Egyesült Államokba. Amikor a második világháború végét követően visszatért Európába, figyelmét felkeltette a páneurópai mozgalom, melynek átvette vezetését a hatvanas évek közepétől. A mozgalom célja Európa keresztény értékek mentén történő békés újraegyesítése volt.

Dr. Andrásy kiemelte Habsburg Ottó európai parlamenti képviselőként végzett különleges munkáját is, melynek köszönhetően „Mr. Europe” beceneven is emlegették. Habsburg Ottó kifejezetten örült annak, amikor felvetették neki a Páneurópai Piknik védnökségét. Habsburg Ottó Páneurópai Piknikben betöltött különleges szerepét részletező beszédének végén Dr. Andrásy ugyanakkor arra is utalt, hogy Pozsgay Imréhez hasonlóan az aktív szervezésben a kiélezett politikai helyzet miatt Habsburg Ottó sem vehetett részt.

Az események kronológiáját követve **Nagy László** volt a következő, aki beszámolt az élményeiről. Nagy Sopronban, a Páneurópai Piknik helyszíni szervezésében vett részt. Kiemelte a véletlenek óriási szerepét abban, hogy a Páneurópai Piknik jól végződött: „Számptalan helyen bukhatott volna az egész, de minden olyan volt, mintha a jóisten irányítaná.” Elmondta, hogy az egyik ilyen véletlen a német nyelvű szórólapok terjesztése volt. Ezek nélkül ugyanis az NDK-állampolgárok talán sohasem szereztek volna tudomást a határnyitásról. Mint kifejtette, abban nem lát ellentmondást, hogy a Piknik szervezői ennek ellenére nem sejtették, hogy hány kelet-német fog majd megjelenni, ha egyáltalán megjelennek. Rámutatott ugyanakkor arra is, hogy mennyi félelem és aggály volt akkoriban az emberekben, mindenekelőtt a magyarokban, akikben még mindig élénken élt az 1956-os forradalom véres leverésének emléke: „Honnan sejtették volna az emberek, hogy ezúttal más lesz majd a végkifejlet?”





Bella Árpád (álló) korabeli dokumentumok alapján mutatta be, hogy milyen intézkedési tervvel készültek a határőrök a Páneurópai Piknikre.

Amikor augusztus 19-én a Páneurópai Piknik résztvevői elérték az osztrák határt, mindössze öt katonai járőr őrizte azt. **Bella Árpád** alezredes volt a parancsnokuk, aki még részletesen emlékszik az akkori eseményekre. Egy rövid előadás keretében mutatta be, milyen intézkedési tervvel készültek a Piknikre. Abból indultak ki, hogy ezerötszázan fognak megjelenni az eseményen. Bella részletesen ismertette, hogy egy ilyen nagyszabású rendezvény és egy átmeneti határátkelő létesítése milyen óriási feladatot jelentett a határőrség számára. Azt is kiemelte, hogy a közhiedelemmel ellentétben igenis fennállt a veszélye annak, hogy fegyverek süljenek el. A határőrök ugyanis végső soron nem rendelkeztek semmilyen konkrét információval arról, hová is fejlődik majd a Piknik, és a tömegek reakciója kiszámíthatatlan volt. Bella elmondása szerint valamennyi érintett fél higgadságának köszönhető az, hogy a Piknik nem torkollott vérfürdőbe.

A panel utolsó felszólalója az események egyik osztrák szemtanúja, **Alexander Wind** volt. Wind arról

mesélt, hogy ő, mint egyszerű szemlélő, aki azon a meleg augusztusi napon azért érkezett a helyszínre, hogy tanúja lehessen a határon átnyúló Pikniknek, megtapasztalhatta az NDK-s menekültek megindító érzelm-megnyilvánulásait is: „Volt, aki letérdelt imádkozni, mások örömmámorban ölelték egymást, és volt olyan is, aki ugrándozott örömeiben”. Elmondása szerint őt magát is mélyen megérintették a menekültek reakciói, de egyben a határ mindkét oldalán szolgálatot teljesítő határőrök embersége is, akik még segítettek is, amikor a visszazárt határkerítés felett átnyújtottak egy, a felfordulásban elveszett kisgyereket az édesanyjának. Wind kiemelte az osztrák oldalon élők segítőkészségét is, akik elszállásolták a menekülteket és gondoskodtak az ellátásukról. Végezetül köszönetet mondott mindenkinek, aki lehetővé tette ezt a kivételes eseményt, így a humánus határőröknek és mindenekelőtt a Piknik szervezőinek. Beszédét Wind az alábbiakkal zárta: „A Piknik szervezői kétségbevonhatatlanul bebizonyították, hogy nem hivatásos politikusok is megváltoztathatják a világot, ha vannak álmaik és vízióik”.

IDÉZET ALEXANDER WINDTŐL:

„Mindig is nagyon érdekelt a történelem, azonban álomban sem gondoltam volna, hogy a Páneurópai Piknik résztvevőjeként egyszer én magam is a világ-történelem egy darabjának részesévé válhatok.”



A második kerekasztal-beszélgetésben Pozsgay Imre, Gulyás Gergely, Michael Stübgen és Manfred Wilke (balról jobbra) vettek részt. A beszélgetést Hans Kaiser vezette.



II. PANEL – A PÁNEURÓPAI PIKNIK JELENTŐSÉGE: KITEKINTÉS A JÖVŐBE

A konferencia második részében a meghívottak a Páneurópai Piknik német-magyar kapcsolatokra gyakorolt jelentőségéről beszélgettek. A beszélgetésben a politika és a tudomány magyar és német képviselői vettek részt.

Dr. Pozsgay Imre professzor volt az első felszólaló. Magyarország egykori államminisztere bevezetőjében újfent az 1989-es eseményekhez vezető okokat részletezte. Elmondta, hogy már 1988-ban foglalkozott a határkérdéssel. Akkoriban az osztrák-magyar határon tartott sajtókonferencián összegyűlt újságírók előtt a műszaki határozatra tekintve kijelentette, hogy „Európa egyik legszégyenletesebb építményének el kell tűnnie”. Ezzel összefüggésben Pozsgay egy olyan kijelentést is tett, mely számtalan NDK-s polgárnak adott reményt a Magyarországon át történő nyugatra meneküléshez: „Nem a mi dolgunk, hogy más országok polgáira vigyázzunk”. Csak a szerencsén múlt, hogy nem lett a dologból fegyelmi eljárás. Pozsgay elmondta, hogy amikor a Páneurópai Piknik ötlete felmerült, örömmel fogadta el annak védnökségét és hozzátette: „Megtiszteltetésnek

éreztem”. Kitért Gorbacsov történelmi szerepére is: „Két érdemem is kell kiemelni: reformkezdeményezéseit és, hogy akkoriban megkötötte a hadsereg kezét.”.

Michael Stübgen német parlamenti képviselő felszólalásával megjelent a beszélgetésben az egykori NDK-s polgár nézőpontja is, aki a soproni eseményeket ugyan csak a távolból követte, a „létező szocializmus” elnyomását azonban testközelből élte meg. Beszédében először az 1989-ben az NDK-ban uralkodó hangulatot írta le: „Sokan minden reményüket elveszítették, nem hittek abban, hogy ebben az országban valaha is javulni fognak a dolgok. Egyszerűen ki akartak szabadulni”. A menekülni vágyóknak Magyarország volt az utolsó mentsvár. Kitért ugyanakkor az NDK-ban maradtak kiterjedt, hétfői tüntetéseként ismertté vált tiltakozó akcióira is. Elmesélte, hogyan alakultak át a tüntető szlogenjei a kezdeti „Ki akarunk törni” felkiáltásból a dacos „Itt fogunk maradni” kijelentésen át az egyre öntudatosabb „Mi vagyunk a nép” kinyilatkozáson keresztül a határozott „Egy nép vagyunk” jelmondatig. „Akkoriban azonban nem mertem volna remélni, hogy egy napon elérjük a német újraegyesítést” – mondta el, hogyan





„Hálás vagyok azért, hogy hetvenhárom életévemből huszonötöt már egy egyesített Európában élhettem” – jelentette ki Manfred Wilke (a képen jobbra, mellette Hans Kaiser).

gondolkodott akkoriban. Beszédében kitért az aktuális ukrajnai válságra is, és a következőkre szólította fel a hallgatóságot: „Ne úgy tekintsünk Európára, mint ami egyszerűen megadatott nekünk! Újra és újra tudatosítanunk kell magunkban értékeit és küzdenünk kell azokért!”. Beszédének végén Stübgen a Páneurópai Piknik következményeit értékelte: „Ezzel az eseménnyel feltartóztathatatlanná vált az a folyamat, mely végül a vasfüggöny lebontásához és Európa újraegyesítéséhez vezetett. Ezt sohasem fogom Magyarországnak elfelejteni.”.

Hans Kaiser volt miniszter és a Konrad-Adenauer-Stiftung egykori magyarországi képviselővezetője, aki célzott kérdéseivel úgy irányította a beszélgetést, hogy a téma minden szemszögből megvilágításra kerüljön, elmondta, hogy úgy tűnik, a mai fiatalok sajnálatos módon alig mutatnak érdeklődést a rendszerváltozás eseményei iránt.

A Magyar Országgyűlés alelnöke, az 1981-ben született **Dr. Gulyás Gergely** országgyűlési képviselő is ahhoz a nemzedékhez tartozik, amelyik számára 1989 alig jelent többet homályos gyermekkori emlékeknél. Gulyás azt a kérdést vetette fel, hogy azok a fiatalok, akik semmilyen személyes emléket nem őriznek abból az időből, amikor ebben a régióban diktatúra uralkodott, vajon tudják-e egyáltalán értékelni a szabadságot. „Ma már természetesnek vesszük, hogy mindenki kénye-kedve szerint szabadon utazhat, hogy külföldi ösztöndíjakat kapunk, hogy természetesen akár külföldön is vállalhatunk munkát” – mondta Gulyás. Felhívta azonban a figyelmet az újonnan szerzett szabadsággal járó nehézségekre is, és megjegyezte, hogy ezekre még az Unió sem tud kielégítő válaszokat adni. Óvott ugyanakkor a pesszimizmustól, valamint a szabadságra és a demokráciára vonatkozó túlzó leegyszerűsítésektől. Kifejtette, hogy nem felel meg a valóságnak az a kijelentés, mely szerint „a rendszerváltozás gyakorlatilag nem érte meg”, hiszen annak gyümölcseit még ma is élvezzük.

A második panel utolsó hozzászólója **Prof. Dr. Manfred Wilke** volt, aki az akadémiai kutatások szempontjából közelítette meg a Páneurópai Piknik utóhatásait. Történészként és a háborúk következményeit kutató Ludwig Boltzmann Intézet munkatársaként az elmúlt években a Német Szocialista Egységpárt visszaéléseit és az NDK-s múltat kutatta. Elmondta, hogy legelőször akkor érezte, hogy a német kérdés újra asztalra kerülhet, amikor Gorbacsov nyíltan elítélte Sztálin büntetéseit. Azt azonban, hogy elérkezik a rendszerváltozás, csak akkor érezte biztosnak, amikor végül november 9-én megnyitották a berlini falat. Történészként kiemelte a kommunista országok eltérő reakcióit a moszkvai szigor enyhüléseire. Miközben a magyar kormány elindult a reformok és a nyitás útján, Honecker továbbra is ragaszkodott a vaszsigorhoz. Wilke szerint ez is az egyik oka a bekövetkező menekültáradatnak. Arra is rámutatott, milyen veszély lebegett akkoriban Kelet- és Közép-Európa felett. Voltak arra utaló jelek, melyek szerint a lengyel államtanács elnöke még röviddel a rendszerváltozás előtt is életbe akarta léptetni a szükségállapotot, és Románia, valamint az NDK is mereven kitartott a Varsói Szerződés mellett. Wilke elmondása szerint Európa egyrésről az ak-

„Nagyon keveseknek az életében adatik meg, hogy olyan világpolitikai fordulat éljenek át, mint amilyen '89/90 volt” – jegyezte meg Dr. Gulyás Gergely (a képen jobbra, mellette Dr. Pozsgay Imre).





kori magyar politikusok előrelátásának, másrészt nagymértékben a szerencsének köszönheti azt, hogy, ha ma visszatekintünk, akkor egy békésen lezajlott forradalmat láthatunk.

A következőkben ő is aktuálpolitikai témára váltott és az ukrajnai válságot elemezte. Oroszország

törekvéseit a következőképpen jellemezte: „Nem szabad azt hinnünk, hogy Putyin a Szovjetuniót kívánja újraéleszteni. Az elképzelhető, hogy egy új birodalom létrehozásában gondolkodik, de a Szovjetunió, mint a „dolgozó nép” anyaországa, mára már történelem.”

Szájer József, Hendrik Hansen, Arnold Vaatz és Nógrádi György (a képen balról jobbra) heves vitát folytattak Európa jövőjéről a konferencia utolsó kerekasztal-beszélgetése során.



III. PANEL – EGY SZABAD EURÓPA PERSPEKTÍVÁI

Miután a konferencia első panelében bepillantást nyerhetett a közönség a Páneurópai Piknik eseményeibe, a második részében átfogóan hallhatott az események európai történelemre gyakorolt jelentőségéről, a harmadik részében egy szabad Európa perspektíváiról szolt a kerekasztal-beszélgetés, melyet a budapesti Andrassy Egyetem Összehasonlító Politikatudományi Tanszékének professzora, Dr. Ellen Bos vezetett.

Bevezetesként Bos asszony ismertette a beszélgetésnek háttérrel adó kontextust. Beszélgetőtársa volt Dr. Szájer József európai parlamenti képviselő, Prof. Dr. Hendrik Hansen, Arnold Vaatz német parlamenti képviselő és Prof. Dr. Nógrádi György.

Elsőként **Dr. Szájer József** európai parlamenti képviselő, az Európai Néppárt frakcióvezető-helyettese szólalt fel. A szabad Európa perspektíváira reflektál-

va beszédét azzal kezdte, hogy még egyszer visszakalauzolta a hallgatóságot a keleti blokk összeomlásának időszakába: „Akkoriban nem tudták azok, akik a Páneurópai Pikniket csinálták, hogy valami óriási jelentőségű európai eseménynek a részei”. Ezért is nem meglepő, hogy senki, beleértve őt magát, mint egykori ellenzékit is, nem volt felkészülve egy ilyen rendkívüli geopolitikai változásra. „Az az ellenség, az az ellenfél, aki ellen évtizedeken keresztül gigászi





küzdelmet folytatott, egyik percről a másikra összeomlik és megszűnik” – jellemezte Európa nyugati felének akkori döbbenetét.

Szájer az Európai Unió 2004-es bővítésének nem elég alapos átgondoltságát is bírálta: „Valójában megfontolt döntések nem voltak, nem voltak benne integrációs kérdések”. Kiemelte, hogy Európa még mindig küzd az ebből az időből származó problémákkal.

Szájer rámutatott, hogy hasonló tanácstalanság uralkodott Európában a világgazdasági válság után is és hozzátette: „Vannak európai parlamenti képviselők, akik úgy gondolják, hogy a régi, bejáratott struktúrák szerint kell menni, mert azokat már kipróbáltuk, azok működnek, és mert idegenkednek attól, hogy új utakat keressenek. A válság után azonban nem lehet ugyanott kezdeni, ahol 2008-2009-ben abahagytuk”. Elmondta, hogy Magyarországon éppen ezért történtek jelentős politikai és gazdasági intézkedések, melyek Európa kritikáját váltották ki. Összefoglalásként kiemelte, hogy Európa ma válaszút előtt áll. Az ukrajnai válság megmutatta, mennyire fontos Európa cselekvőképességét fokozni. „Az a kompromisszumos rendszer, amelyre az Európai Unió épült az elmúlt időszakban, az a kompromisszumos rendszer meghozta békeidőben az eredményét, de nem működik válság idején” – jelentette ki Szájer és egy erős, cselekvőképes Európa létrehozását szorgalmazta.

Prof. Dr. Hendrik Hansen, a budapesti Andrássy Egyetem rektor-helyettese bevezetőjében a Páneuropai Pikniknek az Európai Unió szabadságfelfogására gyakorolt jelentőségéről beszélt. Az esemény tudományelméleti megközelítésével újabb impulzust adott a beszélgetésnek.

Elmondta, hogy a kommunizmus megdöntését követően természetesen a nyugati világ szemszögéből

értelmezték a történelmi eseményeket. Eszerint pedig a nyugati liberális rendszer győzedelmeskedett a totalitárius rendszer felett. Hansen ugyanakkor kifejtette, hogy az események más megvilágításból is megközelíthetőek, így emlékeztetett az emberi jogokra és a parlamentarizmusra vonatkozó marxi kritikára. Más totalitárius rendszerek, így például a nemzetiszocializmus is, rendszeresen bírálta a liberális társadalmi berendezkedést amiatt, hogy kevesek kiváltságaként értelmezte a szabadságot. „Ezt meg kell értenünk ahhoz, hogy tovább tudjuk gondolni a szabadságról alkotott mai felfogásunkat, és, hogy zárni tudjuk sorainkat annál a nyitott oldalvédnél, mely nyitva áll a totalitárius ideológiák előtt” – figyelmeztetett Hansen. Hozzátette azt is,



A harmadik panel beszélgetését vezető Ellen Bos vitaindító kérdéseket tett fel és összefoglalta a felszólalásokban elhangzottakat.

hogy ehhez oly módon kell berendezni a liberális társadalmat, hogy az egyéni érdekek érvényesülése során ne lehessen visszaélni a szabadsággal és a joggal.

Beszédének második felében Hansen a huszonegyedik század nyugati szabadságfelfogásának legnagyobb kihívásait elemezte, melyek közül elmondása szerint a három legnagyobb: „a radikális iszlám, az autoritarizmus, valamint az a társadalmi bizonytalanság, mely újra és újra kétségbe vonja saját rendszerünk helyességét”. Hansen szerint különösen az autoritarizmus esetében igaz az, hogy az

„Jelenleg olyan helyzetben élünk, ahol arra kényszerülünk, hogy alaposan átgondoljuk a szabadságról alkotott felfogásunkat.” – jelentette ki Prof. Dr. Hendrik Hansen.



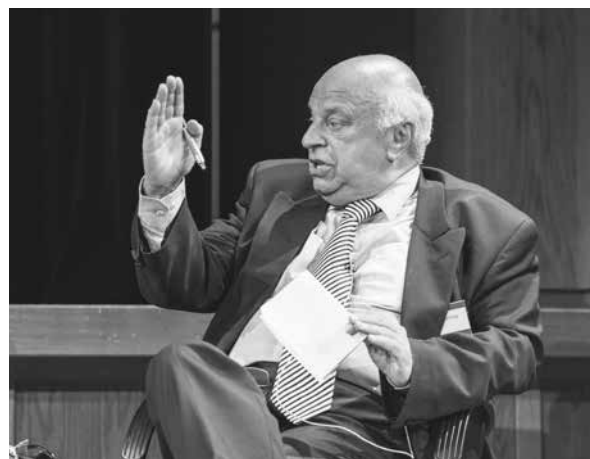
nemcsak az autoriter rendszerekkel való együttműködés formájában jelent problémát, hanem az igazi veszély éppen az erős vezéregyéniségekre épülő ideológia vonzerejében rejlik. Felszólalásának végén pedig azon bírálatainak adott hangot, hogy az uniós polgárok mennyire nem lelkesednek saját, szabadságra épülő rendszerük iránt és szorgalmazta, hogy a gazdasági érdekek vezérelve helyett jöjjön létre Európában egy új, a közös értékeken és a közös szabadságfelfogáson alapuló, egymásra érzékeny összhang.

Arnold Vaatz német parlamenti képviselő, a CDU/CSU frakcióvezető-helyettese hozzászólásában az európai egyesítéshez vezető útról és annak következményeiről értekezett. Elmondta, hogy a huszadik század háborúiból, beleértve a hidegháborút is, Európa megtanulta, hogy nem a konfrontáció, hanem az együttműködés és a közös keresése vezet a békéhez és a jóléthez. „Ez a fajta felfogás felbecsülhetetlen európai uniós érték” – jelentette ki Vaatz. Rámutatott ugyanakkor a felfogás határait is, mégpedig ott, ahol a kívülről érkező konfrontáció erődemonstrálást és gyors döntéseket igényelne. Példaként említette a jelenlegi ukrajnai válságot, melynek kirobbanását Európa „tehetetlenül” szemlélte. A verseny- és a megfelelő cselekvőképesség

érdekében Vaatz éppen ezért az Európai Unió külső és belső átalakításának szükségességére hívta fel a figyelmet. Az ukrajnai válsággal kapcsolatban hangsúlyozta, mennyire fontos a nemzetek számára a szabad önrendelkezés. Élesen bírálta azt a befolyási övezetekben való gondolkodásmódot, mely még ma is jellemzi Oroszországot.

Bírálta egyben Kelet- és Közép-Európa uniós integrációját. „A >>régi<< Európa máig a régi koordináta-rendszerében létezik. Az újonnan csatlakozottakra valamiféle idegenként tekint, akikkel úgy igazán sosem foglalkozik az ember” – fejtette ki Vaatz. Ennek pedig az a következménye, hogy az európai eszme egyre inkább veszít vonzerejéből.

A beszélgetés utolsó felszólalójaként **Dr. Nógrádi György** professor először az előtte felszólalók kijelentéseire reflektált. Egyetértését fejezte ki Dr. Szájer József uniós bővítéspolitikai bírálatait illetően, és osztozott Prof. Dr. Hansen azon vélekedésében, hogy a radikális iszlám komoly veszélyt jelent a szabadságról alkotott nyugati felfogásunk számára. Az Oroszországot ért bírálatot ugyanakkor tompította, és óvott attól, hogy kettős mércét alkalmazzunk a világpolitikában. „Ha az Egyesült Államoknak jogában állt bevonulni Grenadába az ott tartózkodó amerikai



ZÁRSZÓ ÉS AZ ELSŐ KONFERENCIANAP FOGADÁSA



A konferencia első napjának utolsó felszólalója **Katharina Landgraf** német parlamenti képviselő, a CDU/CSU-frakció tagja volt, aki szintén méltatta a Piknikhez vezető sikeres polgári kezdeményezést. Felhívta továbbá a résztvevők figyelmét arra, mennyire fontos gondoskodni arról, hogy „a társadalom, és mindenekelőtt a fiatalok sohase feledkezzenek meg” erről a jelentős eseményről és tudatosítsák magukban a szabadság értékét.

Végezetül jó példaként arra, hogy hogyan lehet felkelteni a fiatalok érdeklődését az európai történelem iránt, bemutattott egy lelkes diákcsoporthat, akik gimnáziumi történelemtanáruk, **Herma Lautenschläger** vezetésével Sopronba érkeztek, hogy bemutassák a Páneurópai Piknikkel kapcsolatos projektjüket. A grimmai Szent Ágoston Gimnázium diákjai egy éven keresztül végeztek kutatást, kérdeztek meg kortanúkat és gyűjtöttek kordokumentumokat. Munkájukról kiadványt készítettek, és egy filmet is forgattak a Páneurópai Piknikről.



Az előadásokon és kerekasztal-beszélgetéseken kívül kulturális program is várta a résztvevőket. **Balatoni Monika**, a Külgazdasági és Külügyminisztérium kulturális diplomáciáért felelős államtitkára nyitotta meg a konferencia első napján rendezett fogadást, melyen **Christine Lieberknecht**, Türin-



gia miniszterelnöke is köszöntőbeszédet mondott. Az est zenei aláfestéséről **Prof. Dr. Friedhelm Brusniak** művészeti vezetésével a Würzburgi Egyetem kamarakórusa gondoskodott. A diákok a magyar és a német nyelvű zeneirodalom legkiválóbb műveiből adtak elő.

diákok miatt, akkor Oroszországnak is jogában áll beavatkozni befolyási övezetében.” Ezt a megosztó kijelentést spontán tapsal díjazta a közönség, Arnold Vaatz és Hendrik Hansen ugyanakkor egyet nem értésüknek adtak hangot. Nógrádi csatlakozott az előző panelben Gorbacsovot méltatókhoz is: „Gorbacsov nélkül a német újraegyesítés lehetetlen lett volna”.

Beszédének hátralévő részében kitért a visegrádi államok közötti együttműködésre. Bírálta, hogy a keleti blokk összeomlását követően nem jött létre közöttük megfelelő gazdasági együttműködés és hogy nem tudtak közös nevezőre jutni. Végezetül kiemelte, hogy a jövőben Európának mind a bel-, mind a külbiztonság tekintetében az eddigieknél is nagyobb kihívásokkal kell szembesülnie.

A PÁNEURÓPAI PIKNIK 25. ÉVFORDULÓJA – KÍSÉRŐRENDEZVÉNYEK

A soproni Liszt Ferenc Konferencia és Kulturális Központban már augusztus 17-én, a konferencia előestéjén megnyitották „Az első szakadás a vasfüggönyön” elnevezésű vándorkiállítását. 2014. augusztus 18-án pedig forgalomba helyeztek egy, a Páneurópai Piknik motívumaival díszített emlékmozdonyt, mely a Budapest-Sopron útvonalon, valamint Ausztriában fog közlekedni. A projektet a Konrad-Adenauer-Stiftung és a Polgári Magyarországért Alapítvány támogatja.



Megindító emlékek: a Páneurópai Piknik motívumaival díszített mozdonyt Hildigund Neubert, a Konrad-Adenauer-Stiftung elnökhelyettese jelenlétében adták át ünnepélyesen. A mozdony célja, hogy az 1989-es események vívmányaira emlékeztessen.



A Bundesstiftung zur Aufarbeitung der SED-Diktatur támogatásával megvalósult „Az első szakadás a vasfüggönyön. A Páneurópai Piknik Sopronban 1989. augusztus 19-én” elnevezésű német-magyar vándorkiállítás képek, korabeli dokumentumok és filmportrék segítségével nemcsak azt mutatja be, ami volt, hanem azt is, hogy milyen módon emlékeznek manapság Magyarországon és Németországban az 1989 nyarán és őszén Magyarországon végbement eseményekre. A projektet a Német-Magyar Vándorkiállítási Kezdeményezés több helyszínen is bemutatja.





KAPU EURÓPÁBA – A PÁNEURÓPAI PIKNIK 25. ÉVFORDULÓJA

A konferencia második napjának előadásai és felszólalásai, valamint azokat követően a Piknik történelmi helyszínén való megemlékezés mind a magyaroknak szóló köszönet jegyében zajlottak. Sokan érkeztek Magyarországról, Németországból és Ausztriából, hogy méltassák a Páneurópai Piknik szervezőit és a Pikniken résztvevőket, valamint a korabeli magyar kormány hozzájárulását az eseményekhez, továbbá, hogy együtt emlékezzenek az egyesített Európa történelmének ezen kiemelkedő pillanatára.

A „Kapu Európába – A Páneurópai Piknik 25. évfordulója” elnevezésű konferenciát augusztus 19-én Firtl Máttyás országgyűlési képviselő és Frank Spengler, a Konrad-Adenauer-Stiftung magyarországi képviselő-vezetője nyitotta meg.

Megnyitó beszédét **Firtl Máttyás** azzal a kijelentéssel kezdte, hogy az európai egyesülés felé vezető út fontos állomásaként emlegetett soproni eseményeknek is mélyebb történelmi gyökerei vannak. Kifejtette, hogy a Páneurópai Piknik csak része volt annak az „elindult történelmi folyamatnak”, mely szerinte már az 1956-os forradalommal kezdetét vette. Ugyanakkor örök hála illeti a Piknik debreceni ötletgazdáit, a soproni ellenzékieket, de ugyanígy azokat az előrelátó határőröket is, akik nem éltek a tűzparanccsal, azért, hogy 1989. augusztus 19-én megvalósulhatott a történelmi határáttörés. Firtl Máttyás országgyűlési képviselő beszédét az alábbi szavakkal zárta: „Magyarország akkoriban szabadságot ajándékozott, és tetteivel bebizonyította, hogy méltó az európai uniós tagságra.”

Frank Spengler megnyitó beszédében a Páneurópai Pikniknek a német egyesítésre és a német-magyar kapcsolatokra gyakorolt történelmi jelentőségét domborította ki. Az előtte felszólalóhoz hasonlóan ő is rámutatott arra, hogy ez az esemény része „annak

a történelmi ívnek, melyet áthat az emberek szabadság iránti törekvése”. A Konrad-Adenauer-Stiftung nevében minden érintettnek köszönetet mondott a kitűnő együttműködésért és a rendezvény sikeres lebonyolítása érdekében végzett munkájáért. Végezetül újfent Magyarország német egyesítéshez való hozzájárulását méltatta: „A Német Szövetségi Köztársaság sosem fogja elfelejteni Magyarország szerepét abban, hogy ma szabadságban élhetünk”.

Johannes Singhammer, a Német Szövetségi Parlament alelnöke a Német Szövetségi Parlament nevében fejezte ki köszönetét a magyaroknak. Az európai újraegyesítéshez vezető események sodrában ő is kiemelte a Páneurópai Piknik különleges történelmi jelentőségét: „A megnyitott határkerítés szimbolikusan a szabadságba vezető kapuvá vált”. A Német Szövetségi Parlament alelnöke különösen a politikai felelősök bátorságát emelte ki, akik a határnyitással figyelmen kívül hagyták az érvényben lévő rendelkezéseket. Köszönetet mondott Németh Miklósnak nagyvonalúságáért, amiért a határnyitásért semmilyen ellenszolgáltatást nem kért. „Egy ilyen

A Német Szövetségi Parlament alelnöke beszédét az alábbiakkal zárta: „1989. augusztus 19-e az a nap volt, amikor bátor emberek [...] a helyeset cselekedték. Ez örökség mindazoknak, akik jelenleg felelős politikai szerepet töltenek be, és egyben a demokratikus Európa jövőjét szolgáló megbízatás.”

Firtl Máttyás országgyűlési képviselő megnyitó beszédét mond.





*Karlheinz Kopf, az
Osztrák Nemzeti
Tanács elnöke,
köszöntőbeszéde
közben.*

nagyvonalú emberi gesztus megalapozza Németország tartós háláját Magyarország felé” – jelentette ki Singhammer. Bella Árpád nyugalmazott alezredesnek is köszönetet mondott, amiért 1989. augusztus 19-én a határáttörésnél „többet számított neki az emberiesség gyakorlása, mint a szigorú parancsok betartása”. A Páneurópai Piknik sikere, a vasfüggöny lebontása, valamint a Magyarország és Németország között fennálló ezeréves barátság vonatkozásában pedig nem utolsósorban a keresztény értékek jelentőségét hangsúlyozta, melyek magukban hordozzák a szabadság és a béke iránti vágyat.

Johannes Singhammer beszédét követően **Karlheinz Kopf**, az Osztrák Nemzeti Tanács második elnöke is köszöntötte a megjelenteket. Elmondta, hogy Ausztria büszke arra, hogy akkoriban legalább egy kis mértékben részese lehetett a történelmi eseményeknek. Említést tett arról a világsajtót bejárta képről is, melyen Horn Gyula és Alois Mock szerepelnek, amikor szimbolikusan átvágják a határzárát. Akkor azt a kerítést vágták át, mely 1989 nyaráig a vasfüggöny része volt. Rámutatott, hogy ez a határ nemcsak fizikai értelemben létezett, hanem ideológiai határ is volt, mely „végighúzódtott Európán a Baltikumtól egészen az Adriáig”. A Páneurópai Piknik ugyanakkor már a vasfüggöny lehullásának főpróbájaként volt tekinthető. Singhammerhez hasonlóan ő is köszönetet mondott a határ mindkét oldalán szolgálatot teljesítő határőröknek, amiért a parancsok betartása helyett hagyták, hogy az emberiesség irányítsa őket. Kopf rámutatott, hogy Orbán Viktor személyében olyan miniszterelnöke van Magyarországnak, aki 1989-ben a demokrácia egyik élharcosa volt. Figyelmeztetett arra, mennyire fontos folyamatosan tudatosítani a társadalomban a szabadság és a demokrácia értékét, mivel túl gyakran vesszük azt magától értetődőnek. Beszédének végén Magyarország történelmi teljesítményét az alábbi szavakkal foglalta össze: „A magyarok és a magyar földön megrendezett Páneurópai Piknik egy egész földrész szabadság iránti vágyának adtak szárnyakat”.



A délelőtti utolsó köszöntőjében **Klaus Riedel**, a budapesti Német Nagykövetség ügyvivője elemezte a „kapu” szó jelentését, mely számos szóösszetétel vagy szókapcsolat részeként állapotokat és érzéseket is képes kifejezni. Sopron esetében a szabadságot jelentette. Aláhúzta, hogy az események akkori részesei, beleértve a Piknik szervezőit, az akkori politikai vezetést, valamint a józanul gondolkodó határőröket, a megfelelő időben és helyen a megfelelő döntéseket hozták. Maguk a menekültek is meggyőzően bebizonyították akkor, hogy szabadság iránti vágyukat nem lehet országhatárokkal megzabolázni, és ezzel a magatartásukkal példát mu-



tattak az NDK-ban élőknek, hogy ők is küzdenek a szabadságért.

A köszöntőket követően **Balog Zoltán** országgyűlési képviselő, az emberi erőforrások minisztere bevezető előadást tartott a Páneurópai Piknik emlékének tiszteletére, melyben, mint azt előre beharangozta, kissé provokatív is kívánt lenni. Mindenekelőtt azonban a Konrad-Adenauer-Stiftung felé fejezte ki köszönetét. Elmondta, hogy a Konrad-Adenauer-Stiftung elkötelezettsége nélkül az öt évvel ezelőtti ünnepséget azok sajátíthatták volna ki, „akik 1989-ben a másik oldalon álltak”. Ezzel összefüggésben méltatta Sopron város bátorságát is, mely 2009-ben nem hagyta, hogy eltorzítsák a polgári kezdeményezés valódi jelentőségét.



Balog Zoltán, az emberi erőforrások minisztere beszéd közben.

Beszédében hangsúlyozta, mennyire fontos a német-magyar barátság, mely nemcsak a két nemzet messzire visszanyúló közös történelmi gyökerein alapul, hanem azon a tényen is, hogy mindkettejüknek két diktatúra terhes örökségével kell szembenéznie. Éppen ezért fejezte ki azon reményét, hogy Németország több megértést tanúsít Magyarország iránt, mint a többi nyugat-európai ország, melyek sokszor értetlenséggel fogadják a magyarok által választott utakat.

Kiemelte azt is, hogy a rendszerváltozással beköszöntött szabadság és demokrácia nem vezetett automatikusan társadalmi igazságossághoz. Rávilágított továbbá arra, hogy a társadalmi igazságosság keresztény érték, ezért azt nem szabad csupán a baloldali ideológiáknak átengedni. A mai Magyarország síkra száll a terhek igazságosabb elosztásáért, és ezzel szövetségese az Európai Uniónak.

ÜNNEPI BESZÉD: SOPRON ÉS A NÉMET EGYSÉG

Christine Lieberknecht, Thüringia miniszterelnök asszonya ünnepi beszédében visszakanyarodott azokhoz a történelmi előzményekhez, melyek az 1989-es polgári mozgalmakhoz vezettek, és melyek „egy hermetikusan lezárt és tetőtől talpig felfegyverzett rezsim megdöntését előidéztek”. Az európai szabadságtörténet tulajdonképpen kezdetét vette már az 1953-as kelet-berlini felkeléssel, az 1956-as budapesti forradalommal és a poznańi felkeléssel, vagy éppen az 1968-as prágai tavasszal. Lieberknecht megállapította, hogy „mindezek építőelemei voltak annak a szabadságtörténetnek, mely aztán 1989-ben érte el a csúcspontját”. „Köszönet!” – hangsúlyozta a thüringiai miniszterelnök asszony azért, hogy a szabadság kivívása békésen és vérontás nélkül történhetett meg.

A magyarokban élő erős szabadságvágyat Christine Lieberknecht egy 1956-os Konrad Adenauer idézettel jellemezte, mely azonban csak 1989-ben igazolódhatott be: „A magyarok bátorságát és szabadság iránti törekvését arany betűkkel fogja feljegyezni a történelem”.

Lieberknecht utalt arra, hogy az 1989-es év már eleve egy nagy forradalom jegyében kezdődött, hiszen akkor volt a francia forradalom kétszázadik évfordulója. „Azt azonban, hogy mi magunk is egy nagy forradalom aktív szereplőivé válhatunk, az év elején még nem mertem volna gondolni” – tette hozzá.

Ünnepi beszédének végén Európa jövőjéről és az Európai Unióról fejtette ki gondolatait, és elmondta, hogy az Európa keleti határánál kitört háborús konfliktusokra csak abban látja a választ, ha „még több Európa” jön létre és arra törekszünk, hogy „még inkább megértsük egymást”. A sopronpusztai Páneurópai Piknik Emlékparkra tekintettel hangsúlyozta, hogy mennyire fontosak az ilyen emléke-



lyek, ahol lehetőség nyílik arra, hogy az emberek tanuljanak a történelemből.

A konferencia lezárásaként **Szájer József** európai parlamenti képviselő mondott összefoglaló zárszót. Újfént rávilágított arra, hogy milyen jelentős szerepet töltött be a Páneurópai Piknik az európai újraegyesítés felé vezető úton és kiemelte azt is, hogy ennek a történelmi eseménynek otthont adó helyszín, azaz Sopron városa többször is milyen különleges szerepet töltött be Magyarország történelmében. Ebben a vonatkozásban emlékeztetett az 1921-es népszavazásra, amikor az első világháborút követően a soproniak arról döntöttek, hogy Magyarországhoz kívánnak tartozni.

Az 1989-es év a Páneurópai Pikniken kívül ugyanakkor több más olyan eseményben is bővelkedett, melyek a magyarok szabadság iránti vágyát jelenítették meg. Szájer éppen ezért arra tett javaslatot, hogy jelöljenek ki egy központi ünnepnapot, amikor

az 1989-es békés forradalomra emlékezhetünk. Beszédének végén arra hívta fel a figyelmet, hogy sose felejtsük el azt, hogy a szabadsággal együtt nagy felelősség is jár.



A konferencia Dr. Szájer József zárszavával ért véget.

A Páneurópai Piknik 25. évfordulója alkalmából Sopronban rendezett konferencia információban gazdag kínálatot nyújtott, mely több különböző szemszögből világította meg az akkori eseményeket. A téma és kronológia szerint egymásra épülő panelek arra adtak lehetőséget a résztvevők számára, hogy ne csak benyomásokot szerezzenek a kor tanúitól, hanem jobban megértsék az események politikai és történelmi hátterét, valamint azok hatását az egyesített Európa szabadságtörténetére. A konferenciákon egyben aktuális kérdéseket is megvitattak.

A PÁNEURÓPAI PIKNIK 25. ÉVFORDULÓJA – SOPRON VÁROS ÁLTAL SZERVEZETT KÍSÉRŐPROGRAMOK



A nemzetközi konferenciát követően a Páneurópai Píknik helyszínén, Sopronpusztán, az egykori osztrák-magyar határszakasz mentén emlékeztek a résztvevők a huszonöt évvel ezelőtti eseményekre. Ezen a kötetlen pikniken Orbán Viktor magyar miniszterelnök is méltatta hazájának a szabad Európa kivívásában játszott szerepét 1989. augusztus 19-én Sopronban.



Külön a soproni konferenciákra palackozott soproni kéfrankos.



Kifejezetten a Páneurópai Píknik 25. évfordulójára készült a „Végtelen Európa” című táncmű, melynek ősbemutatóját 2014. augusztus 19-én tartotta a Sopron Balett. A táncos formában megjelenített történet a szabadságvágyról és a bezártság okozta traumákról szól.





A KONRAD-ADENAUER-STIFTUNG MAGYARORSZÁGI TEVÉKENYSÉGE

A Konrad-Adenauer-Stiftung célja, hogy hozzájáruljon a demokratikus fejlődés stabilizálódásához, támogassa a szociális és piacgazdasági rend értékeit és azokat a projekteket, amelyek az ország európai, atlanti és nemzetközi integrációját segítik elő. Amellett, hogy elősegíti egy értékrend-alapú európai öntudat kialakítását és a civil társadalom aktív részvételét a demokratikus folyamatokban, a Konrad-Adenauer-Stiftung célja egy tudatos emlékkultúra kialakítása. Ezenfelül kül- és biztonságpolitikai kérdések állnak a projektmunka középpontjában, ugyanakkor egyre inkább előtérbe kerülnek a fenntarthatósággal (pl. klíma, környezetvédelem, energiagazdálkodás, stb.) kapcsolatos magyar elgondolások is.

Célunk, hogy a parlamenti demokrácia értékei és a szociális piacgazdaság elvei széles körben, tartósan elfogadásra kerüljenek. Szeretnénk minél több embert, főleg nőket és fiatalokat a politikai életben való részvételre megnyerni és közéleti szerepvállalásra jelölteként, valamint tisztviselőként kiképezni.

Bilaterális tudástranszfer és személyközpontú párbeszédet képezik mindegyiknek a budapesti képviselői eszköztárát. A Konrad-Adenauer-Stiftung hangsúlyt fektet arra is, hogy minél több lehetőség adódjon a regionális gondolatcserére is. A rendezvényeink mindenekelőtt szakkonferenciákból, szimpóziumokból, előadásokból, kerekasztal-beszélgetésekből, szemináriumokból, valamint workshopokból állnak. Ezenfelül a KAS széles körű politikai és szak-specifikus kiadványokat jelentet meg. Mindemellett a budapesti képviselői 2011 óta ösztöndíjakat is biztosít az Andrassy Gyula Budapesti Német Nyelvű Egyetemen. Képviselőnk szoros kapcsolatban áll a Konrad-Adenauer-Stiftung Magyarországon élő korábbi, német és magyar ösztöndíjasaival is.

A KAS tevékenységének alapvető ismertetőjele, hogy egyenjogú partnernek tekinti az együttműködő magyar szervezeteket. Lehetővé teszi és támogatja a politikai párbeszédet az egyes szakmai témákban közös érdekek alapján. Ehhez igénybe vesszük a Konrad-Adenauer-Stiftung saját nemzetközi hálózatát is.

A KAS partnerségi szinten szorosan együttműködik mindkét magyarországi, az Európai Néppárthoz (ENP) tartozó párttal, a Fidesz Magyar Polgári Szövetséggel és a Kereszténydemokrata Néppárttal (KDNP) – s főleg a Polgári Magyarországért Alapítvánnyal (PMA).

A KAS további fontos partnerei: az Andrassy Gyula Budapesti Német Nyelvű Egyetem, a Terror Háza Múzeum, a Robert Schuman Intézet (RSI), a Magyar Önkormányzatok Szövetsége (MÖSZ), a Kommunizmus Bünei Alapítvány, az Antall József Tudásközpont, a Nézőpont Intézet, a Századvég Alapítvány, a Magyarországi Németek Országos Önkormányzata, a Nemzeti Közszolgálati Egyetem, a Rákóczi Szövetség, a Nemzeti Fenntartható Fejlődési Tanács, illetve ezenfelül magyar városok és önkormányzatok (például Sopron) is.



Konrad
Adenauer
Stiftung

Kiadó

Konrad-Adenauer-Stiftung e.V.
Auslandsbüro Ungarn
Batthyány u. 49
1015 Budapest

Szöveg

Katrin B. Holtz

Szerkesztés

Frank Spengler
Bence Bauer LL.M.
Katrin B. Holtz

Fordítás

Néder-Polyák Katalin

Lektorálás

Schmidt Márta
Mujzer-Varga Krisztina

Fényképek

Szecsódi Balázs
© Konrad-Adenauer-Stiftung e.V.
Polhodzik Ádám
Antall József Tudásközpont
Sopron Megyei Jogú Város (Végtelen
Európa)

Tördelés

Mózes-Finta Balázs

Jelen kiadvány és annak minden része szerzői jogvédelem alatt áll. A Konrad-Adenauer-Stiftung beleegyezése nélkül történő felhasználása tilos, különös tekintettel a fénymásolásra, fordításra, mikrofilmelésre és az elektronikus rendszerekbe történő mentésre, illetve elektronikus feldolgozásra.

© Konrad-Adenauer-Stiftung e.V.

ISBN: 978-963-89918-6-7

www.kas.de/ungarn/hu/